

"Todos los seres humanos nacen libres e iguales en dignidad y derechos (...)" Art. 1 de la Declaración Universal de los DD HH
"Tots els éssers humans naixen lliures i iguals en dignitat i drets (...)" Art. 1 de la Declaració Universal dels DD HH

Queixa 2303253	Queja 2303253
Queixa d'ofici núm. 9-2023	Queja de oficio núm. 9-2023
Matèria Infància i adolescència	Materia Infancia y adolescencia
Assumpte Atenció a menors de 14 anys que cometen accions tipificades com a delictes.	Asunto Atención a menores de 14 años que cometan acciones tipificadas como delitos.
Actuació Resolució de consideracions a l'Administració	Actuación Resolución de consideraciones a la Administración
Resolució en valencià 2	Resolución en Castellano 11

Resolució en valencià

1 Justificació de la queixa i fonamentació legal

A la Comunitat Valenciana, com en la majoria de les comunitats autònomes, la intervenció amb els menors de 14 anys en conflicte amb la llei es realitza, des d'un enfocament generalista, pels mateixos serveis que atenen altres situacions de risc, en concret en els Equips Específics d'Intervenció amb Infància i Adolescència (EEIIA) de les entitats locals. No hi ha dubte que els serveis socials municipals són el context privilegiat per al desenvolupament d'una intervenció social amb criteris comunitaris, de proximitat i preventius.

Amb tot, això implica, de vegades, intervencions tardanes i, fins i tot, extemporànies, o que la intervenció es descarte en considerar que la persona menor en conflicte amb la llei conviu en un entorn familiar normalitzat i sense cap altre indicador de risc aparent que justifique la intervenció.

Si bé aquest col·lectiu de menors no podria considerar-se íntegrament com a població en situació de risc de desprotecció, és cert que s'ha de valorar una eventual situació de risc i actuar en conseqüència.

I això per entendre que els predictors d'aquesta mena de conductes són multicausals, i depenen tant dels factors personals com de les dificultats ambientals, socials, familiars i educatives que marquen la vida del subjecte i que poden afectar la seua socialització i normalització d'actes delictius i de les situacions o característiques de l'ambient que poden afavorir el fet de cometre delictes (consum de substàncies, amistats delictives, dificultat d'accés als recursos, etc.).

El passat 07/09/2023 es va presentar la memòria de la Fiscalia General de l'Estat de 2022 en la qual es constata un decreixement del -9,16% respecte a la incidència de casos de menors de 14 anys que cometen accions tipificades com a delictes, cosa que significa que estem en xifres estabilitzades i semblants a 2019, en tot cas molt inferiors a l'eclosió delictiva de 2017. No obstant això, a la Comunitat Valenciana es comprova un augment d'aquesta mena de conductes.

Destaquem de l'esmentada memòria, referent a l'assumpte d'aquesta queixa, el següent:

“a la luz de los datos anteriores, se puede afirmar que en términos generales la criminalidad vinculada a los infractores menores de edad ha aumentado sólo ligeramente.

(...)

Aun así, existen figuras delictivas concretas graves que sí aumentan de forma notable, incluso alarmante en algunos casos; aflorando en especial en poblaciones o concentraciones urbanas grandes donde desafortunadamente se están enquistando ciertos comportamientos violentos, tanto en la esfera personal como en la esfera sexual, con la consiguiente alarma de la sociedad.

(...)

En especial se hace referencia al aumento de las infracciones de violencia intrafamiliar, de lesiones en general, de conductas contra la libertad sexual y el creciente abuso de las TIC's con especial incidencia en el campo del acoso escolar”.

Com arplegarem més endavant, d'acord amb la legislació estatal i autonòmica aplicable en aquesta matèria, tot i la inimputabilitat penal dels menors de 14 anys que cometen conductes delictives, les administracions han de valorar possibles situacions de desprotecció i dissenyar programes preventius i d'atenció a les necessitats detectades en cada cas.

No obstant això, en la Resolució de consideracions del Síndic de Greuges sobre la [queixa núm. 2201585 \(Acció protectora amb xiquets, xiquetes i adolescents en situació de risc\)](#) es conclouia, respecte a l'atenció que reben aquests menors (infractors d'edat inferior a 14 anys) el següent:

- Falta de desenvolupament de programes específics per a la seua atenció (des d'entitats locals).
- Indefinició dels procediments que cal seguir i del paper de les diferents administracions.
- Absència de dades objectives que permeten dissenyar programes de prevenció i atenció específica.

En el marc de la mateixa queixa núm. 2201585, i segons informació obtinguda dels ajuntaments, es va poder constatar que molts municipis no desenvolupaven programes específics d'atenció a les persones menors de 14 anys que havien comés actes tipificats com a delictes o faltes.

La falta d'impuls d'aquestes accions, la gravetat d'alguns dels delictes comesos per aquests menors (sobretot els relacionats amb la violència sexual) i el tractament mediàtic que es dona a aquests fets justifiquen que s'inicie una investigació orientada a conèixer amb detall les característiques i necessitats concretes d'aquests xiquets i xiquetes i les previsions que per a la seua atenció tenen les administracions públiques valencianes competents.

La Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, de responsabilitat penal dels menors, estableix en l'article 3 que:

Quan l'autor de fets tipificats com a delictes o faltes en el Codi Penal o les lleis penals especials siga menor de catorze anys, no se li exigirà responsabilitat, sinó que se li aplicarà el que es disposa en les normes sobre protecció de menors previstes en el Codi Civil i altres disposicions vigents.

En aquests casos, el Ministeri Fiscal haurà de remetre a l'entitat pública de protecció de menors testimoniatge dels particulars que considere necessaris respecte al menor, a fi de valorar la seua situació, i aquesta entitat haurà de promoure les mesures de protecció adequades a les circumstàncies d'aquell de conformitat amb el que es disposa en la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener.

En concret, i respecte a les persones menors de 14 anys en conflicte amb la llei, l'article 17.bis de la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor (redacció donada per la Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència, en la disposició final huitena, sis) estableix:

Les persones a què es refereix l'article 3 de la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, de responsabilitat penal dels menors seran incloses en un pla de seguiment que valore la seua situació sociofamiliar, i que serà dissenyat i realitzat pels serveis socials competents de cada comunitat autònoma.

Així mateix, i en relació amb delictes contra la llibertat sexual, violència de gènere i indemnitat sexual, que pogueren cometre persones menors d'edat inferior als 14 anys, la Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral de la infància i adolescència contra la violència, afig:

Si l'acte violent poguera ser constitutiu d'un delicte contra la llibertat o indemnitat sexual o de violència de gènere, el pla de seguiment haurà d'incloure un mòdul formatiu en igualtat de gènere.

D'altra banda, el Reial decret 1774/2004, de 30 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei orgànica 5/2000, aclareix en l'article 8.7 que quan es remet un menor des de les instàncies jurisdiccionals a les instàncies de protecció "serà aquesta entitat la competent per a valorar la situació i decidir si s'ha d'adoptar alguna mesura de conformitat amb les normes del Codi Civil i la legislació de protecció de menors". De manera que l'última paraula sobre si cal intervindre o no la tenen les institucions de protecció de la infància.

En aquest sentit, la Llei 26/2018, de 21 de desembre, de drets i garanties de la infància i l'adolescència en l'article 161 (Prevenició), estableix el següent sobre l'atenció socioeducativa de persones menors d'edat en conflicte amb la llei:

1. La Generalitat ha de donar prioritat a les actuacions preventives, incidint en els factors de risc que originen l'exclusió i els conflictes amb la llei, les dificultats d'adaptació i els problemes de conducta de les persones menors d'edat. Amb aquest fi, ha de promocionar serveis i programes de caràcter social, afectiu i educatiu en el seu entorn, que donen suport a l'atenció de la població infantil i adolescent en situació de risc, mitjançant actuacions específiques i inclusives d'oci educatiu, esport i activitat física, formació, promoció ocupacional, ocupació, convivència familiar, educació emocional i altres que contribuïsqen a la seua adequada socialització, que facen innecessària l'adopció de mesures jurídiques de protecció o la intervenció del sistema de justícia juvenil.

2. Quan el ministeri fiscal remeta testimoniatge de particulars de fets delictius comesos per una persona menor de catorze anys al departament de la Generalitat competent per a la protecció de la infància i l'adolescència, aquest ha de valorar-ne la situació a fi de determinar si hi ha una situació de desprotecció, o altres manques educatives, socials, de vincle afectiu o familiars, i ha de proposar,

traslladar a l'entitat competent, executar o desestimar raonadament les accions pertinents, i ha de deixar constància de les actuacions que s'hagen portat a terme.

També, l'Estratègia Valenciana d'infància i Adolescència 2022-2026 preveu desenvolupar una acció específica d'impuls de programes d'actuació dirigit a xiquets i xiquetes menors de 14 anys que cometen accions delictives, i l'organisme responsable del desenvolupament d'aquesta acció és la Direcció General d'Infància i Adolescència.

I, tot això, perquè es requereix una resposta adequada i educativa a aquests menors que siga diferent de la judicial, però que també siga diferent de la típicament protectora per a evitar la consolidació d'una carrera delictiva.

2 Inici de la investigació

Per tot això, el Síndic de Greuges, en la mesura en què la situació ressenyada podia suposar una vulneració dels drets de xiquets, xiquetes i adolescents, i a fi d'informar suficientment la investigació iniciada, amb data 22/11/2023, va sol·licitar a la Conselleria de Serveis Socials, Igualtat i Habitatge que, en un termini màxim d'un mes, emetera informe sobre l'assumpte plantejat, ateses les qüestions que es reflecteixen més avall, en la Taula 2.

Així mateix, amb data 12/01/2024, demanàrem la col·laboració de la Fiscalia Superior de la Comunitat Valenciana per tal que informara sobre els expedients oberts a menors de 14 anys per la comissió de conductes tipificades com a delictes.

Després d'una sol·licitud d'ampliació de termini de data 19/12/2023, que es va resoldre favorablement el 27/12/2023, amb data 22/01/2024 va tindre entrada en aquesta institució el preceptiu informe de la Conselleria de Serveis Socials, Igualtat i Habitatge.

Al seu torn, amb data 27/02/2024, rebérem les dades remeses per la Fiscalia Superior de la Comunitat Valenciana obtingudes a partir dels informes de les fiscalies provincials de València, Castelló i Alacant.

De la informació reunida es conclou el següent:

Segons la informació oferida per les fiscalies provincials, arreplegada en la Taula 1, el nombre de menors als quals es van incoar diligències preliminars s'ha incrementat any rere any.

Taula 1. Informació de les fiscalies provincials de la Comunitat Valenciana

Província	2020	2021	2022	2023
València	473	620	664	589
Castelló	127	263	249	272
Alacant	724	891	1166	1011
TOTAL	1324	1774	2079	1872

Les fiscalies provincials assenyalen que:

- Davant la comissió de delictes lleus, no sempre es remet testimoniatge a l'entitat pública. I això, com explica la Fiscalia Provincial de València, perquè la circular 1/2000, de 18 de desembre, relativa als criteris d'aplicació de la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, per la qual es regula la responsabilitat penal dels menors, en relació als menors de 14 anys, va establir que, en virtut del que es disposa en l'article 3 de la Llei, davant la comissió d'una infracció penal per un menor d'aquesta edat, el fiscal valorarà la procedència de remetre els particulars que consideren necessaris a l'entitat pública de protecció del menor als efectes oportuns, en atenció a les disposicions del Codi Civil i de la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor.
- No tenen possibilitat de quantificar el nombre de diligències comunicades a l'entitat pública, excepte recompte manual.
- Tampoc poden informar sobre les actuacions practicades per l'entitat pública, entre altres coses, com expliquen des de la Fiscalia Provincial de Castelló, perquè quan la Direcció Territorial considera que han

d'adoptar-se mesures de protecció ho comunica a Fiscalia, sense que l'expedient de reforma faça esment al seu origen.

Per la seua banda, de l'informe de la Conselleria de data 22/01/2024, a què es pot accedir a través del següent enllaç: <http://www.elsindic.com/Resoluciones/expedientes/2023/202303253/12057086.pdf>, extractem el següent:

Taula 2: Qüestions plantejades a la Conselleria de Serveis Socials, Igualtat i Habitatge en la Resolució d'inici de data 22/11/2023 i extracte de la resposta de la Conselleria referent a això.

Qüestions plantejades pel Síndic	Resposta de la Conselleria																									
Actuacions dutes a terme des de la Conselleria en els últims 3 anys per a impulsar programes d'actuació dirigits a menors de 14 anys que cometen accions delictives. Indicar accions realitzades, programes desenvolupats, quanties destinades i menors de 14 anys atesos en cada programa, diferenciant per any.	Subvencions per a programes de prevenció i protecció de la infància i adolescència: <table border="1"><thead><tr><th>EXERCICI</th><th>ENTITAT</th><th>PROGRAMA</th><th>IMPORT</th><th>DESTINATARIS</th></tr></thead><tbody><tr><td>2021</td><td>Fundación Amigó</td><td>Proyecto Creciendo</td><td>7.908,89 €</td><td>40</td></tr><tr><td>2021</td><td>Fundación Amigó</td><td>Proyecto Conviviendo</td><td>9.377,69 €</td><td>125</td></tr><tr><td>2022</td><td>Fundación Amigó</td><td>Proyecto Conviviendo</td><td>5.686,29 €</td><td>125</td></tr><tr><td>2023</td><td>Fundación Amigó</td><td>Proyecto Conviviendo</td><td>6.776,59 €</td><td>125</td></tr></tbody></table>	EXERCICI	ENTITAT	PROGRAMA	IMPORT	DESTINATARIS	2021	Fundación Amigó	Proyecto Creciendo	7.908,89 €	40	2021	Fundación Amigó	Proyecto Conviviendo	9.377,69 €	125	2022	Fundación Amigó	Proyecto Conviviendo	5.686,29 €	125	2023	Fundación Amigó	Proyecto Conviviendo	6.776,59 €	125
EXERCICI	ENTITAT	PROGRAMA	IMPORT	DESTINATARIS																						
2021	Fundación Amigó	Proyecto Creciendo	7.908,89 €	40																						
2021	Fundación Amigó	Proyecto Conviviendo	9.377,69 €	125																						
2022	Fundación Amigó	Proyecto Conviviendo	5.686,29 €	125																						
2023	Fundación Amigó	Proyecto Conviviendo	6.776,59 €	125																						
Nombre de casos de menors de 14 anys que cometen accions delictives derivats pel Ministeri Fiscal a les direccions territorials, en els últims 3 anys, diferenciant per anys, província i edat.	No es disposen actualment de dades estadístiques amb aqueix nivell de desagregació. No obstant això, es tindrà en compte la possibilitat de registrar eixa dada a la nova aplicació informàtica de gestió d'expedients de protecció de persones menors d'edat que utilitzen els serveis territorials.																									
Indique quants d'aquests casos derivats pel Ministeri Fiscal ho han sigut per delictes contra la llibertat sexual, violència de gènere o indemnitat sexual.	No es disposen actualment de dades estadístiques amb aqueix nivell de desagregació, però tal com es ha indicat anteriorment, es tindrà en compte la possibilitat d'enregistrar a la futura aplicació informàtica també aquesta variable.																									
Indique quants dels casos relacionats amb delictes contra la llibertat sexual, violència de gènere o indemnitat sexual han participat en mòduls formatius en igualtat de gènere.	Es reitera la resposta anterior.																									
Indique quants d'aquests casos derivats pel Ministeri Fiscal o per les direccions territorials, estan sent atesos pels EEIA o en algun programa específic.	Les dades estadístiques que es recullen dels EEIA són els establits en la Instrucció 4/2022, de 5 de maig, d'Instruccions relatives al procediment de funcionament de l'Equip Específic d'Intervenció amb Infància i Adolescència (EEIA) i recollida de dades estadístiques. A les estadístiques actuals no es recull l'òrgan derivant dels casos atesos pel EEIA, atés que totes les derivacions han de procedir dels equips d'atenció primària bàsica, tal com s'estableix en el Decret 27/2023, de 10 de març, del Consell, pel qual es regulen la tipologia i el funcionament, dels centres, serveis i programes de serveis socials, i la ordenació d'aquets dins de l'estructura funcional, territorial i competencial del Sistema Públic																									

	<p>Valencià de Serveis Socials. Per tant, quan el Ministeri Fiscal o la direcció territorial deriva un cas als EEIIA, prèviament eixa sol·licitud ha de tramitar-se des dels equips d'atenció primària bàsica.</p> <p>Estem en procés d'actualització d'aquesta instrucció 4/2022, per tant d'adaptar la informació estadística indicada al present informe, per part de l'atenció primària específica i bàsica.</p>																
<p>Indique quants d'aquests casos han derivat en declaració de risc.</p>	<p>Dels casos sol·licitats no hi ha registres específics; es pot informar dels casos de persones menors d'edat atesos en els EEIIA i que es trobaven amb una declaració de risc, sent dades totals i sense discriminar l'origen de la derivació inicial:</p> <table border="1" data-bbox="762 743 1254 869"> <thead> <tr> <th>Província</th> <th>2020</th> <th>2021</th> <th>2022</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Alacant</td> <td>87</td> <td>134</td> <td>129</td> </tr> <tr> <td>València</td> <td>247</td> <td>396</td> <td>235</td> </tr> <tr> <td>Castelló</td> <td>56</td> <td>86</td> <td>79</td> </tr> </tbody> </table>	Província	2020	2021	2022	Alacant	87	134	129	València	247	396	235	Castelló	56	86	79
Província	2020	2021	2022														
Alacant	87	134	129														
València	247	396	235														
Castelló	56	86	79														
<p>Indique en quants d'aquests casos derivats pel Ministeri Fiscal, s'ha remés informe de seguiment al Ministeri Fiscal després de la intervenció:</p>	<p>No es disposen actualment de dades estadístiques amb aqueix nivell de desagregació, tenint-se en compte la seua recomanació per a la modificació de la instrucció 4/2022.</p>																
<p>Indique si disposa de dades de reincidència sobre els menors derivats pel Ministeri Fiscal.</p>	<p>Al no disposar de la dada de menors derivats per el Ministeri Fiscal, tampoc es disposa de la dada de reincidència sobre aquests, tenint-se en compte la seua recomanació per a la modificació de la instrucció 4/2022 i en la creació de la instrucció dirigida a atenció primària bàsica.</p>																
<p>Informe sobre el procediment d'intervenció en aquests casos, amb precisió de serveis, programes i professionals que tenen encomanada aquesta tasca.</p>	<p>La intervenció amb les persones menors d'edat inimputables recau en els EEIIA o en els equips d'atenció primària bàsica quan no existeix EEIIA a la seua localitat.</p> <p>A més a més, quan la conducta siga de caràcter sexual i no dispose de servei d'EEIIA en la seua localitat, llavors la intervenció correspon al SAANNA.</p> <p>(...)</p> <p>Tant els EEIIA com el SAANNA es coordinen amb els equips d'Atenció Primària, els equips d'Atenció Secundària i les direccions territorials amb la finalitat de garantir un adequat exercici dels drets de les persones menors d'edat. També es coordinarà amb totes aquelles entitats que ajuden a millorar la situació de la família i de la persona menor d'edat (educació, sanitat, altres sectors municipals com són joventut, esports...).</p>																
<p>Informe sobre si hi ha algun tipus d'instrucció per als serveis socials municipals sobre la intervenció amb aquest col·lectiu.</p>	<p>- Instrucció 4/2021, de 30 de juny, d'Instruccions relatives a la derivació, seguiment i intervenció en casos de sospita o certesa d'abusos i/o agressions sexuals al servei d'atenció a abusos a xiquets, xiquetes i adolescents (SAANNA) per a persones menors d'edat.</p>																

	<p>- Instrucció 4/2022, de 5 de maig, relativa al procediment de funcionament de l'Equip Específic d'Intervenció amb Infància i Adolescència (EEIIA) i recollida de dades estadístiques.</p> <p>En la instrucció tercera de la Instrucció 4/2022 exposa que els EEIIA atendran persones menors d'edat que hagen realitzat conductes antisocials o delictives i siguen inimputables.</p> <p>En els casos que la persona inimputable haja realitzat conductes tipificades com a contràries a la llibertat i indemnitat sexual i en la seua localitat no disposen de servei d'EEIIA, llavors l'atenció especialitzada recau en els SAANNA.</p> <p>No es disposen de dades estadístiques sobre persones menors de 14 anys que hi estan sent ateses per part dels equips d'atenció primària bàsica, però s'està estudiant la possibilitat de realitzar una instrucció de recollida de dades estadístiques específica sobre persones menor d'edat ateses per part dels equips d'atenció primària.</p>
Informe sobre si s'han realitzat accions formatives dirigides als professionals dels serveis socials municipals sobre la intervenció amb aquest col·lectiu de menors.	<p>La Conselleria informa de la impartició de 3 cursos relacionats amb la intervenció amb menors de 14 anys que cometen accions tipificades com a delictes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Curs bàsic per a professionals que intervenen en l'àmbit de la infància i adolescència de la Comunitat Valenciana. • Educació social i justícia juvenil. LRPM 5/2000, una llei que conèixer i reconèixer. • Webinar: Treballar la violència en la infància i l'adolescència des del pla jurídic-social.
Assenyale quina és la seua valoració del procediment actual i propostes per a millorar-lo.	<p>En els pressupostos de 2024 de la Conselleria de Servicis Socials, Igualtat i Habitatge estan previstes accions que poden contribuir a la millora de la intervenció amb les persones menors de 14 anys, que serien:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elaboració d'una guia d'intervenció amb agressors sexuals i una guia de prevenció i detecció de la violència de gènere en l'àmbit de l'acolliment residencial de protecció de la infància • Elaboració de Manual de Bones Pràctiques en Acolliment Residencial i posterior formació a professionals de llars i residències del sistema de protecció. <p>Així mateix, s'ha incorporat a la Llei 8/2023, de 27 de desembre, de pressupostos de la Generalitat per a l'exercici 2024, una nova línia d'actuació de la Direcció General de Família, Infància i Adolescència i Repte Demogràfic que és la "Revisió i actualització d'instruccions i protocols als centres tutelats i residències de persones menors d'edat en tot tipus de violències i/o agressions sexuals".</p>

3 Conclusions

Concloua la investigació ordinària de la queixa, resollem aquesta amb les dades que consten en l'expedient.

Tal com s'ha relatat en els antecedents d'aquesta Resolució, el Síndic va resoldre l'obertura d'aquesta queixa d'ofici davant de les dades que reflectia la Memòria de la Fiscalia General de l'Estat de 2022 referents als menors de 14 anys que cometien conductes il·lícites i la informació oferida per la Conselleria de Serveis Socials, Igualtat i Habitatge que és la competent en la matèria en la Comunitat Valenciana.

A partir de la informació arrebegada podem concloure el següent:

- L'existència, segons les dades de la Fiscalia, d'un increment constant de casos a la Comunitat Valenciana des de 2020, que sembla que s'ha estabilitzat l'últim any.
- La Conselleria no disposa d'un registre específic del nombre de casos de menors de 14 anys que cometen accions delictives derivats pel Ministeri Fiscal a les direccions territorials, en els últims tres anys. Ni tan sols aquells que ho han sigut per delictes contra la llibertat sexual, violència de gènere o indemnitat sexual, que requeririen, per llei, d'un abordatge específic. No obstant això, manifesten la seua intenció d'arrebregar aquestes dades per a la modificació prevista de la Instrucció 4/2022.
- Com que no es disposa de la dada dels menors derivats pel Ministeri Fiscal, tampoc es disposa de la dada de reincidència sobre aquests.
- De conformitat amb la Instrucció 4/2021, de 30 de juny, relativa a la derivació, seguiment i intervenció en casos de sospita o certesa d'abusos i/o agressions sexuals al servei d'atenció a abusos a xiquets, xiquetes i adolescents (SAANNA) per a persones menors d'edat, i la Instrucció 4/2022, de 5 de maig, relativa al procediment de funcionament de l'Equip Específic d'Intervenció amb Infància i Adolescència (EEIIA) i recollida de dades estadístiques, està previst que la intervenció amb les persones menors d'edat inimputables recaiga en els EEIIA o en els equips d'atenció primària bàsica quan no hi ha EEIIA en la localitat de residència. A més, i quan la conducta siga de caràcter sexual i no dispose de servei d'EEIIA en la seua localitat, llavors la intervenció correspon al SAANNA.
- Si bé l'esmentada Instrucció 4/2021 assenyalava que seran objecte d'intervenció per part del SAANNA, a més de les víctimes, les persones menors d'edat sobre les quals existisca sospita o certesa d'haver realitzat aquestes conductes delictives de caràcter sexual que es troben en alguna de les dues situacions anteriors i siguen inimputables, per edat o condició, els annexos d'aquesta instrucció semblen dirigir-se prioritàriament a l'abordatge de la situació amb les víctimes.
- Les dades posen de manifest l'escassa inversió realitzada per la Conselleria en la prevenció de la delinqüència juvenil. La Conselleria ha impulsat i subvencionat un únic programa a l'any a tota la Comunitat Valenciana directament dirigit a famílies amb fills menors de 14 anys que han comés algun delictes o conducta il·lícita (programa "Creciendo" en 2021) o a famílies amb conflictes filioparentals (sense excloure unes altres possibles situacions conflictives), (Programa "Convivendo" en 2021, 2022, 2023) que arriben, cada any a 125 destinataris, la qual cosa resulta del tot insuficient, perquè només l'any passat els nous casos de menors de 14 anys que han comés algun delictes o conducta il·lícita van pujar a 1.872.
- La Conselleria esmenta la impartició de dos cursos i un seminari web per a la formació dels professionals de la Comunitat Valenciana i que estarien relacionats amb la intervenció amb menors de 14 anys que comenten conductes il·lícites, sense especificar la quantitat de participants en cadascun d'ells. Per a l'adequat abordatge de la prevenció i intervenció amb aquest col·lectiu, caldria reforçar l'oferta formativa.
- No es fa per part de la Conselleria en el seu informe, tal com se li sol·licitava, una valoració del procediment actual. I pel que fa a les propostes de millora, s'esmenten unes guies d'intervenció amb agressors sexuals, i de detecció de la violència de gènere en l'àmbit de l'acolliment residencial de protecció de la infància i l'adolescència i de justícia juvenil, així com un manual de bones pràctiques també en acolliment residencial. No s'esmenten canvis o millores en la intervenció de les entitats locals.

En conseqüència, s'està desatentent el mandat legal que es deriva, tant de la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor (redacció donada per la Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència), com de la Llei 26/2018, de 21 de desembre, de drets i garanties de la infància i l'adolescència respecte a l'atenció socioeducativa de persones menors d'edat en conflicte amb la llei, ambdues ja esmentades.

Aquesta absència o, en el millor dels casos, escassa intervenció, envers les persones menors de 14 anys que cometen conductes considerades com a delictes i, per tant, inimputables d'acord amb la Llei orgànica 5/2000, de responsabilitat penal del menor, suposa, a més, que no s'està donant prioritat a la prevenció, per a la seua adequada socialització i fer innecessària la intervenció del sistema de justícia juvenil, com s'arreplega en la Llei.

Fem menció en aquest apartat al compromís adquirit per la Conselleria en resposta a Resolució del Síndic de Greuges sobre la queixa núm. 2201585 (Acció protectora de xiquets, xiquetes i adolescents en situació de risc) i, de conformitat amb l'art. 100.5 de la Llei 26/2018, de preparar un protocol per a la intervenció de les entitats locals davant de situacions de risc, per a recalcar que, en aquest document, caldria reflectir igualment les actuacions que s'han de dur a terme en el cas de menors de 14 anys que cometen conductes considerades com a delictes.

És per això que considerem que resulta necessari que l'Administració competent en la protecció a la infància i l'adolescència a la Comunitat Valenciana, impulse les actuacions que cal implementar des de l'àmbit comunitari per a escometre la intervenció amb els menors de 14 anys que cometen accions delictives i la seua prevenció. I que això es faça en coordinació amb unes altres administracions.

4 Resolució

A la vista de tot això, i de conformitat amb el que s'estableix en l'article 33 de la Llei 2/2021, de 26 de març, del Síndic de Greuges de la Comunitat Valenciana, formulem les consideracions següents:

A LA CONSELLERIA DE SERVEIS SOCIALS, IGUALTAT I HABITATGE:

- 1. RECORDEM L'OBLIGACIÓ LEGAL** de valorar possibles situacions de desprotecció i dissenyar programes preventius i d'atenció a les necessitats detectades en els xiquets, xiquetes i adolescents menors de 14 anys, que cometen accions delictives.
- 2. RECOMANEM** que, per a una adequada planificació i organització dels recursos, programes i atenció específica, s'arrepleguen dades estadístiques sobre la incidència (i reincidència) de casos de persones menors de 14 anys, que estiguen sent ateses tant per part dels equips d'atenció primària bàsica com a atenció primària específica (EEIIA) i del Servei d'atenció a abusos a xiquets, xiquetes i adolescents (SAANNA), després de la notificació per part de Fiscalia de les diligències incoades.
- 3. RECOMANEM** que es potencien les actuacions preventives i que s'incidisca en els factors de risc que originen l'exclusió i els conflictes amb la llei, les dificultats d'adaptació i els problemes de conducta de les persones menors d'edat.
- 4. RECOMANEM** que, en aquesta mena d'actuacions, es preste especial atenció a la prevenció de la violència intrafamiliar, de conductes contra la llibertat sexual i el creixent abús de les TIC, i també en el camp de l'assetjament escolar.
- 5. RECOMANEM** que, per a potenciar-les, s'elabore un Pla de prevenció de la delinqüència juvenil amb la participació d'unes altres conselleries amb competències en infància i adolescència com ara Educació o Sanitat, així com dels cossos especialitzats de la Policia (Grup de menors).
- 6. SUGGERIM** que s'intensifiquen el finançament d'actuacions/programes dirigits específicament a xiquetes i xiquets menors de 14 anys que cometen accions delictives i a les seues famílies.
- 7. SUGGERIM** que incorporen al protocol per a la intervenció de les entitats locals davant de situacions de risc en la infància i l'adolescència un apartat referit a la intervenció amb menors de 14 anys que han comés conductes delictives i a la seua prevenció.
- 8. SUGGERIM** que intensifiquen les accions formatives, dirigides als professionals dels serveis socials de les entitats locals, que estiguen enfocades a la intervenció amb xiquets, xiquetes i adolescents menors de 14 anys, que cometen accions delictives, i amb les seues famílies, com també a la prevenció d'aquesta mena de conductes.

9. **SUGGERIM** que, des de Conselleria es dirigisquen a la Fiscalia, per a considerar la possibilitat d'elaborar de manera conjunta un protocol per a la derivació de casos (des de Fiscalia a Conselleria) en què s'indiquen tant el perfil de casos que s'han de derivar, com la informació que ha de donar Conselleria a Fiscalia, sobre les actuacions realitzades (mesures de protecció, serveis i/o programes aplicats, etc.).
10. **ACORDEM** que ens remeta, en el termini d'un mes, segons preveu l'article 35 de la citada llei reguladora d'aquesta institució, el preceptiu informe en el qual ens manifeste l'acceptació de les consideracions que li realitzem i ens indique les mesures que adoptarà per al seu compliment o, si és el cas, les raons que estime per a no acceptar-les.

I, finalment, aquesta institució **ACORDA** notificar la present resolució a la Conselleria de Serveis Socials, Igualtat i Habitatge, i que es publique en la pàgina web del Síndic de Greuges.

Ángel Luna González
Síndic de Greuges de la Comunitat Valenciana

Resolución en Castellano

1 Justificación de la queja y fundamentación legal

En la Comunitat Valenciana, como en la mayoría de las comunidades autónomas, la intervención con los menores de 14 años en conflicto con la ley se realiza, desde un enfoque generalista, por los mismos servicios que atienden otras situaciones de riesgo, en concreto en los Equipos Específicos de Intervención con Infancia y Adolescencia (EEIIA) de las entidades locales. No cabe duda que los servicios sociales municipales son el contexto privilegiado para el desarrollo de una intervención social con criterios comunitarios, de proximidad y preventivos.

Sin embargo, ello implica, en ocasiones, intervenciones tardías e, incluso, extemporáneas, o que la intervención se descarte al considerar que la persona menor en conflicto con la ley convive en un entorno familiar normalizado y sin ningún otro indicador de riesgo aparente que justifique la intervención.

Si bien este colectivo de menores no podría considerarse en su totalidad como población en situación de riesgo de desprotección, es cierto que debe valorarse una eventual situación de riesgo y actuar en consecuencia.

Y ello por entender que los predictores de este tipo de conductas son multicausales, y dependen tanto de los factores personales como de las dificultades ambientales, sociales, familiares y educativas que marcan la vida del sujeto y que pueden afectar a su socialización y normalización de actos delictivos y de las situaciones o características del ambiente que pueden favorecer el hecho de cometer delitos (consumo de sustancias, amistades delictivas, dificultad de acceso a los recursos, etc.).

El pasado 07/09/2023 se presentó la memoria de la Fiscalía General del Estado de 2022 en la que se constataba un decrecimiento del -9,16% respecto a la incidencia de casos de menores de 14 años que cometen acciones tipificadas como delitos, lo que significa que estamos en cifras estabilizadas y semejantes al 2019, en todo caso muy inferiores a la eclosión delictiva del 2017. Sin embargo, en la Comunitat Valenciana se comprueba un aumento de este tipo de conductas.

Destacamos de la mencionada memoria, al respecto del asunto de esta queja, lo siguiente:

a la luz de los datos anteriores, se puede afirmar que en términos generales la criminalidad vinculada a los infractores menores de edad ha aumentado sólo ligeramente.

(...)

Aun así, existen figuras delictivas concretas graves que sí aumentan de forma notable, incluso alarmante en algunos casos; aflorando en especial en poblaciones o concentraciones urbanas grandes donde desafortunadamente se están enquistando ciertos comportamientos violentos, tanto en la esfera personal como en la esfera sexual, con la consiguiente alarma de la sociedad.

(...)

En especial se hace referencia al aumento de las infracciones de violencia intrafamiliar, de lesiones en general, de conductas contra la libertad sexual y el creciente abuso de las TIC's con especial incidencia en el campo del acoso escolar.

Como recogemos más adelante, conforme a la legislación estatal y autonómica aplicable en esta materia, pese a la inimputabilidad penal de los menores de 14 años que cometen conductas delictivas, las administraciones deben valorar posibles situaciones de desprotección y diseñar programas preventivos y de atención a las necesidades detectadas en cada caso.

Sin embargo, en la Resolución de consideraciones del Síndic de Greuges sobre la queja nº 2201585 (Acción protectora con niños, niñas y adolescentes en situación de riesgo) se concluía, respecto a la atención que reciben estos menores (infractores de edad inferior a 14 años) lo siguiente:

- Falta de desarrollo de programas específicos para su atención (desde entidades locales).
- Indefinición de los procedimientos a seguir y del papel de las distintas administraciones.
- Ausencia de datos objetivos que permitan diseñar programas de prevención y atención específica.

En el marco de la misma queja nº 2201585, y según información recabada de los ayuntamientos, se pudo constatar que muchos municipios no desarrollaban programas específicos de atención a las personas menores de 14 años que habían cometido actos tipificados como delitos o faltas.

La falta de impulso de estas acciones, la gravedad de algunos de los delitos cometidos por estos menores (sobre todo los relacionados con la violencia sexual) y el tratamiento mediático que se da a estos hechos justifican que se inicie una investigación orientada a conocer con detalle las características y necesidades concretas de estos niños/as y las previsiones que para su atención tienen las administraciones públicas valencianas competentes.

La Ley Orgánica 5/2000, de 12 de enero, de responsabilidad penal de los menores, establece en su artículo 3 que:

Quando el autor de hechos tipificados como delitos o faltas en el Código Penal o las leyes penales especiales sea menor de catorce años, no se le exigirá responsabilidad, sino que se le aplicará lo dispuesto en las normas sobre protección de menores previstas en el Código Civil y demás disposiciones vigentes.

En estos casos el Ministerio Fiscal deberá remitir a la entidad pública de protección de menores testimonio de los particulares que considere precisos respecto al menor, a fin de valorar su situación, y dicha entidad habrá de promover las medidas de protección adecuadas a las circunstancias de aquél conforme a lo dispuesto en la Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero.

En concreto, y respecto a las personas menores de 14 años en conflicto con la ley, el artículo 17.bis de la Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero, de protección jurídica del menor (redacción dada por la Ley Orgánica 8/2021, de 4 de junio, de protección integral a la infancia y la adolescencia frente a la violencia, en su disposición final octava, seis) establece:

Las personas a las que se refiere el artículo 3 de la Ley Orgánica 5/2000, de 12 de enero, de responsabilidad penal de los menores serán incluidas en un plan de seguimiento que valore su situación socio-familiar, diseñado y realizado por los servicios sociales competentes de cada comunidad autónoma.

Así mismo, y en relación a delitos contra la libertad sexual, violencia de género e indemnidad sexual, que pudieran cometer personas menores de edad inferior a los 14 años, la L.O. 8/2021, de 4 de junio, de protección integral de la infancia y adolescencia contra la violencia, añade:

Si el acto violento pudiera ser constitutivo de un delito contra la libertad o indemnidad sexual o de violencia de género, el plan de seguimiento deberá incluir un módulo formativo en igualdad de género.

Por su parte, el RD 1774/2004, de 30 de julio, por el que se aprueba el Reglamento de la LO 5/2000, aclara en su artículo 8.7 que cuando se remite un menor desde las instancias jurisdiccionales a las instancias de protección “será dicha entidad la competente para valorar la situación y decidir si se ha de adoptar alguna medida conforme a las normas del Código Civil y la legislación de protección de menores”. De manera que la última palabra sobre si es preciso intervenir o no la tienen las instituciones de Protección de la Infancia.

En este sentido, la Ley 26/2018, de 21 de diciembre, de derechos y garantías de la infancia y la adolescencia en su artículo 161 (Prevención), establece lo siguiente respecto a la atención socioeducativa de personas menores de edad en conflicto con la ley:

1. La Generalitat dará prioridad a las actuaciones preventivas, incidiendo en los factores de riesgo que originan la exclusión y los conflictos con la ley, las dificultades de adaptación y los problemas de conducta de las personas menores de edad. Para ello, promocionará servicios y programas de carácter social, afectivo y educativo en su entorno, que apoyen la atención de la población infantil y adolescente en situación de riesgo, mediante actuaciones específicas e inclusivas de ocio educativo, deporte y actividad física, formación, promoción ocupacional, empleo, convivencia familiar, educación emocional y otras que contribuyan a su adecuada socialización, que hagan innecesaria la adopción de medidas jurídicas de protección o la intervención del sistema de justicia juvenil.
2. Cuando el ministerio fiscal remita testimonio de particulares de hechos delictivos cometidos por una persona menor de catorce años al departamento de la Generalitat competente para la protección de la infancia y la adolescencia, éste valorará su situación a fin de determinar si existe una situación de desprotección, u otras carencias educativas, sociales, de vínculo afectivo o familiares, y propondrá, trasladará a la entidad competente, ejecutará o desestimará razonadamente las acciones pertinentes, dejando constancia de lo actuado.

También la Estrategia Valenciana de infancia y adolescencia 2022-2026 prevé desarrollar una acción específica de “impulso de programas de actuación dirigido a niños/as menores de 14 años que cometen acciones delictivas, siendo responsable del desarrollo de esta acción la Dirección General de Infancia y Adolescencia.

Y todo ello porque se requiere una respuesta adecuada y educativa a estos menores que sea diferente a la judicial, pero que también sea distinta a la típicamente protectora para evitar la consolidación de una carrera delictiva.

2 Inicio de la investigación

Por todo ello, el Síndic de Greuges, en la medida en que la situación reseñada podía suponer una vulneración de los derechos de los niños, niñas y adolescentes, y al objeto de informar suficientemente la investigación iniciada, con fecha 22/11/2023, solicitó a la Conselleria de Servicios Sociales, Igualdad y Vivienda que, en un plazo máximo de un mes, emitiera informe sobre el asunto planteado, atendiendo a las cuestiones que se reflejan más abajo, en la Tabla 2.

Así mismo, con fecha 12/01/2024, pedimos la colaboración de la Fiscalía Superior de la Comunitat Valenciana para que informara al respecto de los expedientes aperturados a menores de 14 años por la comisión de conductas tipificadas como delitos.

Tras una solicitud de ampliación de plazo de fecha 19/12/2023, que se resolvió favorablemente el 27/12/2023, con fecha 22/01/2024 tuvo entrada en esta institución el preceptivo informe de la Conselleria de Servicios Sociales, Igualdad y Vivienda.

A su vez, con fecha 27/02/2024, recibimos los datos remitidos por la Fiscalía Superior de la Comunitat Valenciana recabados a partir de los informes de las Fiscalías Provinciales de Valencia, Castellón y Alicante.

De la información recabada se concluye lo siguiente:

Según la información ofrecida por las Fiscalías Provinciales, recogida en la Tabla 1, el nº de menores a los que se incoaron diligencias preliminares ha ido incrementándose año a año.

Tabla 1. Información de las Fiscalías provinciales de la Comunitat Valenciana.

Provincia	2020	2021	2022	2023
Valencia	473	620	664	589
Castellón	127	263	249	272
Alicante	724	891	1166	1011
TOTAL	1324	1774	2079	1872

Señalan las Fiscalías provinciales que:

- Ante la comisión de delitos leves, no siempre se remite testimonio a la entidad pública. Y ello, como explica la Fiscalía provincial de Valencia, porque la circular 1/2000 de 18 de diciembre relativa a los criterios de aplicación de la Ley Orgánica 5/2000 de 12 de enero por la que se regula la responsabilidad penal de los menores, en relación a los menores de 14 años, se estableció que en virtud de lo dispuesto en el artículo 3 de la Ley, ante la comisión de una infracción penal por un menor de dicha edad el Fiscal valorará la procedencia de remitir los particulares que consideren necesarios a la entidad pública de protección del menor a los efectos oportunos, en atención a las disposiciones del Código Civil y de la Ley Orgánica 1/1996 de 15 de enero de protección jurídica del menor.
- No tienen posibilidad de cuantificar el nº de diligencias comunicadas a la entidad pública, salvo recuento manual.
- Tampoco pueden informar sobre las actuaciones practicadas por la entidad pública, entre otras cosas, como explican desde la Fiscalía Provincial de Castellón, porque cuando la Dirección Territorial considera

que deben adoptarse medidas de protección lo comunica a Fiscalía., sin hacer mención a su origen, el expediente de reforma.

Por su parte, del informe de la Conselleria de fecha 22/01/2024, al que se puede acceder a través del siguiente enlace: <http://www.elsindic.com/Resoluciones/expedientes/2023/202303253/12057086.pdf>, extractamos lo siguiente:

Tabla 2: Cuestiones planteadas a la Conselleria de Servicios Sociales, igualdad y Vivienda en la Resolución de inicio de fecha 22/11/2023 y extracto de la respuesta de la Conselleria al respecto.

Cuestiones planteadas por el Síndic	Respuesta de la Conselleria																									
<p>Actuaciones llevadas a cabo desde la Conselleria en los últimos 3 años para impulsar programas de actuación dirigidos a menores de 14 años que cometen acciones delictivas. Indicar acciones realizadas, programas desarrollados, cuantías destinadas, y menores de 14 años atendidos en cada programa, diferenciando por año.</p>	<p>Subvenciones para programas de prevención y protección de la infancia y adolescencia:</p> <table border="1" data-bbox="775 813 1326 1032"> <thead> <tr> <th>EJERCICIO</th> <th>ENTIDAD</th> <th>PROGRAMA</th> <th>IMPORTE</th> <th>DESTINATARIOS</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2021</td> <td>Fundación Amigó</td> <td>Proyecto Creciendo</td> <td>7.908,89 €</td> <td>40</td> </tr> <tr> <td>2021</td> <td>Fundación Amigó</td> <td>Proyecto Conviviendo</td> <td>9.377,69 €</td> <td>125</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>Fundación Amigó</td> <td>Proyecto Conviviendo</td> <td>5.686,29 €</td> <td>125</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>Fundación Amigó</td> <td>Proyecto Conviviendo</td> <td>6.776,59 €</td> <td>125</td> </tr> </tbody> </table>	EJERCICIO	ENTIDAD	PROGRAMA	IMPORTE	DESTINATARIOS	2021	Fundación Amigó	Proyecto Creciendo	7.908,89 €	40	2021	Fundación Amigó	Proyecto Conviviendo	9.377,69 €	125	2022	Fundación Amigó	Proyecto Conviviendo	5.686,29 €	125	2023	Fundación Amigó	Proyecto Conviviendo	6.776,59 €	125
EJERCICIO	ENTIDAD	PROGRAMA	IMPORTE	DESTINATARIOS																						
2021	Fundación Amigó	Proyecto Creciendo	7.908,89 €	40																						
2021	Fundación Amigó	Proyecto Conviviendo	9.377,69 €	125																						
2022	Fundación Amigó	Proyecto Conviviendo	5.686,29 €	125																						
2023	Fundación Amigó	Proyecto Conviviendo	6.776,59 €	125																						
<p>Número de casos de menores de 14 años que cometen acciones delictivas derivados por el Ministerio Fiscal a las direcciones territoriales, en los últimos 3 años, diferenciando por años, provincia, y edad.</p>	<p>No se dispone actualmente de datos estadísticos con ese nivel de desagregación.</p> <p>No obstante, se tendrá en cuenta la posibilidad de registrar ese dato en la nueva aplicación informática de gestión de expedientes de protección de personas menores de edad que utilizan los servicios territoriales.</p>																									
<p>Indique cuántos de estos casos derivados por el Ministerio Fiscal, lo han sido por delitos contra la libertad sexual, violencia de género o indemnidad sexual.</p>	<p>No se dispone actualmente de datos estadísticos con ese nivel de desagregación, pero tal y como ya se ha mencionado anteriormente, se tendrá en cuenta la posibilidad de registrar en la futura aplicación informática, esta variable también.</p>																									
<p>Indique cuántos de los casos relacionados con delitos contra la libertad sexual, violencia de género o indemnidad sexual han participado en módulos formativos en igualdad de género.</p>	<p>Se reitera la respuesta anterior</p>																									
<p>Indique cuántos de estos casos derivados por el Ministerio Fiscal o por las direcciones territoriales, están siendo atendidos por los EEIA o en algún programa específico.</p>	<p>Los datos estadísticos que se recogen de los Equipos Específico de Intervención con Infancia y Adolescencia (EEIIA) son los establecidos en la Instrucción 4/2022, de 5 de mayo, de Instrucciones relativas al procedimiento de funcionamiento del EEIIA y recogida de datos estadísticos.</p> <p>En las actuales estadísticas no se recoge por tanto quién el órgano derivante de los casos atendidos por el EEIIA, dado que todas las derivaciones deben proceder de los equipos de atención primaria básica, tal como se establece en el Decreto 27/2023, de 10 de marzo, del Consell, por el que se regulan la tipología y el funcionamiento de los centros, servicios y programas de servicios sociales, y su ordenación dentro de la estructura funcional, territorial y competencial del Sistema Público Valenciano de Servicios Sociales. Por</p>																									

	<p>tanto, cuando el Ministerio Fiscal o la dirección territorial deriva un caso a los EEIIA, previamente esa solicitud debe tramitarse desde los equipos de atención primaria básica.</p> <p>Estamos en proceso de actualización de esta instrucción 4/2022, para adaptar la información estadística indicada en el presente informe, por parte de la atención primaria específica y básica.</p>																
<p>Indique cuántos de estos casos han derivado en declaración de riesgo.</p>	<p>De los casos solicitados no hay registros específicos, se puede informar de los casos de personas menores de edad atendidos en los EEIIA y que se encontraban con una declaración de riesgo, siendo datos totales y sin discriminar el origen de la derivación inicial:</p> <table border="1" data-bbox="770 792 1262 920"> <thead> <tr> <th>Provincia</th> <th>2020</th> <th>2021</th> <th>2022</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Alicante</td> <td>87</td> <td>134</td> <td>129</td> </tr> <tr> <td>Valencia</td> <td>247</td> <td>396</td> <td>235</td> </tr> <tr> <td>Castellón</td> <td>56</td> <td>86</td> <td>79</td> </tr> </tbody> </table>	Provincia	2020	2021	2022	Alicante	87	134	129	Valencia	247	396	235	Castellón	56	86	79
Provincia	2020	2021	2022														
Alicante	87	134	129														
Valencia	247	396	235														
Castellón	56	86	79														
<p>Indique en cuántos de estos casos derivados por el Ministerio Fiscal, se ha remitido informe de seguimiento al Ministerio Fiscal tras la intervención:</p>	<p>No se disponen actualmente de datos estadísticos con ese nivel de desagregación, teniéndose en cuenta su recomendación para la modificación de la instrucción 4/2022.</p>																
<p>Indiquen si disponen de datos de reincidencia sobre los menores derivados por el Ministerio Fiscal.</p>	<p>Al no disponer del dato de los menores derivados por el Ministerio Fiscal, tampoco se dispone del dato de reincidencia sobre estos, teniéndose en cuenta su recomendación para la modificación de la instrucción 4/2022 y en la creación de la instrucción dirigida a atención primaria básica.</p>																
<p>Informe sobre el procedimiento de intervención en estos casos, precisando servicios, programas y profesionales que tienen encomendada esta tarea.</p>	<p>La intervención con las personas menores de edad inimputables recae en los EEIIA o en los equipos de atención primaria básica cuando no existe EEIIA en la localidad de residencia.</p> <p>Además, y cuando la conducta sea de carácter sexual y no disponga de servicio de EEIIA en su localidad, entonces la intervención corresponde al Servicio de atención a abusos a niños, niñas y adolescentes (SAANNA).</p> <p>(...)</p> <p>Tanto los EEIIA como el SAANNA se coordinan con los equipos de Atención Primaria, los equipos de Atención Secundaria y las direcciones territoriales con el fin de garantizar un adecuado ejercicio de los derechos de las personas menores de edad. También se coordinará con todas aquellas entidades que ayuden a mejorar la situación de la familia y de la persona menor de edad (educación, sanidad, otros sectores municipales como son juventud,</p>																

	deportes...).
Informe sobre si existe algún tipo de instrucción para los servicios sociales municipales sobre la intervención con este colectivo.	<p>Instrucción 4/2021, de 30 de junio, relativa a la derivación, seguimiento e intervención en casos de sospecha o certeza de abusos y/o agresiones sexuales al SAANNA para personas menores de edad.</p> <p>- Instrucción 4/2022, de 5 de mayo, relativa al procedimiento de funcionamiento del Equipo Específico de Intervención con Infancia y Adolescencia (EEIIA) y recogida de datos estadísticos.</p> <p>En la instrucción tercera de la Instrucción 4/2022, expone que los EEIIA atenderán a personas menores de edad que hayan realizado conductas antisociales o delictivas y sean inimputables.</p> <p>En los casos que la persona inimputable haya realizado conductas tipificadas como contrarias a la libertad e indemnidad sexual y en su localidad no dispongan de servicio de EEIIA, entonces la atención especializada recae como ya se ha comentado anteriormente, en los SAANNA.</p> <p>No se dispone de datos estadísticos sobre personas menores de 14 años, que estén siendo atendidas por parte de los equipos de atención primaria básica, pero se está estudiando la posibilidad de realizar una instrucción- recogida de datos estadísticos específica sobre personas menores de edad atendidas por parte de los equipos de atención primaria básica.</p>
Informe sobre si se han realizado acciones formativas dirigidas a los profesionales de los servicios sociales municipales sobre la intervención con este colectivo de menores.	<p>La Conselleria informa de la impartición de 3 cursos relacionados con la intervención con menores de 14 años que cometen acciones tipificadas como delitos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Curso básico para profesionales que intervienen en el ámbito de la infancia y adolescencia de la Comunitat Valenciana. • Educación social y justicia juvenil. LRPM 5/2000, una ley que conocer y reconocer. • Webinar: Trabajar la violencia en la infancia y la adolescencia desde el plano jurídico-social.

<p>Señale cuál es su valoración del procedimiento actual y propuestas para su mejora.</p>	<p>En los presupuestos de 2024 de la Conselleria de servicios sociales, igualdad y vivienda están previstas acciones que pueden contribuir a la mejora de la intervención con las personas menores de 14 años, que serían:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Elaboración de una guía de intervención con agresores sexuales y una guía de prevención y detección de la violencia de género en el ámbito del acogimiento residencial de protección de la infancia. • Elaboración de Manual de Buenas Prácticas en Acogimiento Residencial y posterior formación a profesionales de hogares y residencias del sistema de protección. <p>Asimismo, se ha incorporado en la Ley 8/2023, de 27 de diciembre, de presupuestos de la Generalitat para el ejercicio 2024, una nueva línea de actuación de la Dirección General de Familia, Infancia y Adolescencia y Reto Demográfico que es la "Revisión y actualización de instrucciones y protocolos en los centros tutelados y residencias de personas menores de edad en todo tipo de violencias y/o agresiones sexuales".</p>
---	---

3 Conclusiones

Concluida la investigación ordinaria de la queja, resolvemos la misma con los datos obrantes en el expediente.

Tal y como se ha relatado en los antecedentes de esta Resolución, el Síndic resolvió la apertura de esta queja de oficio ante los datos que reflejaba la Memoria de la Fiscalía General del Estado de 2022 referentes a los menores de 14 años que cometían conductas ilícitas y la información ofrecida por la Conselleria de Servicios Sociales, Igualdad y Vivienda que es la competente en la materia en la Comunitat Valenciana.

A partir de la información recabada podemos concluir lo siguiente:

- La existencia, según los datos de la Fiscalía, de un incremento constante de casos en la Comunitat Valenciana desde 2020, que parece haberse estabilizado en el último año.
- La Conselleria no dispone de un registro específico del número de casos de menores de 14 años que cometen acciones delictivas derivados por el Ministerio Fiscal a las direcciones territoriales, en los últimos 3 años. Ni siquiera aquellos que lo han sido por delitos contra la libertad sexual, violencia de género o indemnidad sexual, que requerirían, por ley, de un abordaje específico. No obstante, manifiestan su intención de contemplar la recogida de estos datos para la modificación prevista de la instrucción 4/2022.
- Al no disponer del dato de los menores derivados por el Ministerio Fiscal, tampoco se dispone del dato de reincidencia sobre estos.
- Conforme a la Instrucción 4/2021 de 30 de junio, relativa a la derivación, seguimiento e intervención en casos de sospecha o certeza de abusos y/o agresiones sexuales al Servicio de atención a abusos a niños, niñas y adolescentes (SAANNA) para personas menores de edad, y la Instrucción 4/2022, de 5 de mayo, relativa al procedimiento de funcionamiento del Equipo Específico de Intervención con Infancia y Adolescencia (EEIIA) y recogida de datos estadísticos, está previsto que la intervención con las personas menores de edad inimputables recaiga en los EEIIA o en los equipos de atención primaria básica cuando no existe EEIIA en la localidad de residencia. Además, y cuando la conducta sea de carácter sexual y no disponga de servicio de EEIIA en su localidad, entonces la intervención corresponde al SAANNA.

- Si bien la mencionada Instrucción 4/2021 señala que serán objeto de intervención por parte del SAANNA, además de las víctimas, las personas menores de edad sobre las que exista sospecha o certeza de haber realizado dichas conductas delictivas de carácter sexual que se encuentren en alguna de las dos situaciones anteriores y sean inimputables, por edad o condición, los anexos de dicha instrucción parecen dirigirse prioritariamente al abordaje de la situación con las víctimas.
- Los datos ponen de manifiesto la escasa inversión realizada por la Conselleria en la prevención de la delincuencia juvenil. La Conselleria ha impulsado y subvencionado un único programa al año en toda la Comunitat Valenciana directamente dirigido a familias con hijos menores de 14 años que han cometido algún delito o conducta ilícita (programa Creciendo en 2021) o a familias con conflictos filio-parentales (sin excluir otras posibles situaciones conflictivas), (Programa Conviviendo en 2021, 2022, 2023) que alcanzan, en cada año a 125 destinatarios, lo que resulta del todo insuficiente cuando solo el año pasado los nuevos casos de menores de 14 años que han cometido algún delito o conducta ilícita ascendieron a 1872.
- La Conselleria menciona la impartición de dos cursos y un webinar para la formación de los profesionales de la Comunitat Valenciana y que estarían relacionados con la intervención con menores de 14 años que comenten conductas ilícitas, sin especificar el número de participantes en cada uno de ellos. Para el adecuado abordaje de la prevención e intervención con este colectivo, debería reforzarse la oferta formativa.
- No se hace por parte de la Conselleria en su informe, tal y como se le solicitaba, una valoración del procedimiento actual. Y en cuanto a las propuestas de mejora, se mencionan unas guías de intervención con agresores sexuales, y de detección de la violencia de género en el ámbito del acogimiento residencial de protección de la infancia y la adolescencia y de justicia juvenil, así como un manual de buenas prácticas también en acogimiento residencial. No se mencionan cambios o mejoras en la intervención de las entidades locales.

En consecuencia, se está desatendiendo el mandato legal que se deriva, tanto de la Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero, de protección jurídica del menor (redacción dada por la Ley Orgánica 8/2021, de 4 de junio, de protección integral a la infancia y la adolescencia frente a la violencia), como de la Ley 26/2018, de 21 de diciembre, de derechos y garantías de la infancia y la adolescencia respecto a la atención socioeducativa de personas menores de edad en conflicto con la ley, ambas ya mencionadas.

Esta ausencia o, en el mejor de los casos, escasa intervención, para con las personas menores de 14 años que cometen conductas consideradas como delitos y, por tanto, inimputables conforme a la Ley Orgánica 5/2000, de responsabilidad penal del menor, supone, además, que no se está dando prioridad a la prevención, para su adecuada socialización y hacer innecesaria la intervención del sistema de justicia juvenil, como se recoge en la Ley.

Hacemos mención en este apartado al compromiso adquirido por la Conselleria en respuesta a Resolución del Síndic de Greuges sobre la queja nº 2201585 (Acción protectora de niños, niñas y adolescentes en situación de riesgo), y conforme al art. 100.5 de la Ley 26/2018, de preparar un protocolo para la intervención de las entidades locales ante situaciones de riesgo, para recalcar que, en dicho documento, deberían reflejarse igualmente las actuaciones a llevar a cabo en el caso de menores de 14 años que cometen conductas consideradas como delitos.

Es por ello que consideramos que resulta necesario que la Administración competente en la protección a la infancia y la adolescencia en la Comunitat Valenciana, impulse las actuaciones a implementar desde el ámbito comunitario para acometer la intervención con los menores de 14 años que cometen acciones delictivas y su prevención. Y que ello se haga en coordinación con otras administraciones.

4 Resolución

A la vista de todo ello, y de conformidad con lo establecido en el artículo 33 de la Ley 2/2021, de 26 de marzo, del Síndic de Greuges de la Comunitat Valenciana, formulamos las siguientes consideraciones:

A LA CONSELLERIA DE SERVICIOS SOCIALES, IGUALDAD Y VIVIENDA:

1. **RECORDAMOS LA OBLIGACIÓN LEGAL** de valorar posibles situaciones de desprotección y diseñar programas preventivos y de atención a las necesidades detectadas en los niños, niñas y adolescentes menores de 14 años, que cometen acciones delictivas.
2. **RECOMENDAMOS** que, para una adecuada planificación y organización de los recursos, programas y atención específica, se recaben datos estadísticos sobre la incidencia (y reincidencia) de casos de personas menores de 14 años, que estén siendo atendidas tanto por parte de los equipos de atención primaria básica como atención primaria específica (EEIIA) y del Servicio de atención a abusos a niños, niñas y adolescentes (SAANNA), tras la notificación por parte de Fiscalía de las diligencias incoadas.
3. **RECOMENDAMOS** que se potencien las actuaciones preventivas, incidiendo en los factores de riesgo que originan la exclusión y los conflictos con la ley, las dificultades de adaptación y los problemas de conducta de las personas menores de edad.
4. **RECOMENDAMOS** que, en este tipo de actuaciones, se preste especial atención a la prevención de la violencia intrafamiliar, de conductas contra la libertad sexual y el creciente abuso de las TIC's, así como a en el campo del acoso escolar.
5. **RECOMENDAMOS** que, para potenciarlas, se elabore un Plan de prevención de la delincuencia juvenil con la participación de otras Consellerias con competencias en infancia y adolescencia como Educación, o Sanidad, así como de los cuerpos especializados de la Policía(Grupo de menores).
6. **SUGERIMOS** que se intensifique la financiación de actuaciones/programas dirigidos específicamente a niños/as menores de 14 años que cometen acciones delictivas y a sus familias.
7. **SUGERIMOS** que incorporen al protocolo para la intervención de las entidades locales ante situaciones de riesgo en la infancia y la adolescencia un apartado referido a la intervención con menores de 14 años que han cometido conductas delictivas y a su prevención.
8. **SUGERIMOS** que intensifiquen las acciones formativas, dirigidas a los profesionales de los servicios sociales de las entidades locales, que estén enfocadas a la intervención con niños, niñas y adolescentes menores de 14 años, que cometen acciones delictivas, y con sus familias, así como a la prevención de este tipo de conductas.
9. **SUGERIMOS** que, desde Conselleria se dirijan a la Fiscalía, para considerar la posibilidad de elaborar de forma conjunta un protocolo para la derivación de casos (desde Fiscalía a la Conselleria) en el que se indiquen tanto el perfil de casos a derivar, como la información que debe dar Conselleria a Fiscalía, respecto de las actuaciones realizadas (medidas de protección, servicios y/o programas aplicados, etc.).
10. **ACORDAMOS** que nos remita, en el plazo de un mes, según prevé el artículo 35 de la citada ley reguladora de esta institución, el preceptivo informe en el que nos manifieste la aceptación de las consideraciones que le realizamos indicando las medidas a adoptar para su cumplimiento o, en su caso, las razones que estimen para no aceptarlas.

Y, finalmente, esta institución **ACUERDA** notificar la presente resolución a la Conselleria de Servicios Sociales, Igualdad y Vivienda, y que se publique en la página web del Síndic de Greuges.

Ángel Luna González
Síndic de Greuges de la Comunitat Valenciana